

डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली

आजपर्यंत विद्यापीठांनी संयुक्त कृषि संशोधन व
विकास समितीद्वारे संशोधन शिफारशी केलेले पिकनिहाय तंत्रज्ञान

पीक व वाण	:	भात
शिफारशीचा तपशिल (वर्षनिहाय)	:	वर्ष - २००४
लागवडीविषयी तंत्रज्ञान व शिफारशी	:	उत्तर कोकण विभागातील मध्यम काळया जमिनीत खरीप हंगामात पालघर-२ या भाताच्या जातीपासून अधिक उत्पादन व जास्तीत जास्त आर्थिक फायदा मिळण्यासाठी १८ दिवसांची ३ रोपे प्रती चूड लावणी करून पिकाला हेक्टरी १२५ कि. नत्र, ६२.५ कि. स्फुरद आणि ५० कि. पालाश खताची मात्रा द्यावी.
खत व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	:	दक्षिण कोकण किनारपट्टीवर जांभ्या जमिनीत सहयाद्री संकरित भाताचे खरीप हंगामात सर्वाधिक उत्पादन, मिळकत आणि निव्वळ नफा मिळण्यासाठी २० दिवसांच्या रोपांची प्रती चुड १ याप्रमाणे २० + १५ सेमी. या अंतरावर लावणी करावी आणि प्रती हेक्टरी १५० किलो नत्र + ५० किलो स्फुरद + ५० टक्के पालाश या खताची मात्रा द्यावी.
पीक व्यवस्थापनाबद्दल इतर शिफारशी	:	उत्तर कोकण किनारपट्टीच्या काळ प्रकल्पांतर्गत मध्यम काळया जमिनीत (मानत) रब्बी-उन्हाळी भाताचे किफायतशिर उत्पादन आणि अधिक निव्वळ नफा मिळण्यासाठी कर्जत-३ भात लागवडीच्या प्रचलित पध्दतीला पर्यायी पध्दत म्हणुन ६० ते ७२ तास कालावधीचा मोड आलेल्या (रहू) भाताची पेरणी ८ ओळींच्या (भात संशोधन संचालनालय, हैद्राबाद यांनी विकसित केलेल्या) ड्रमसिडरने चिखलणी केलेल्या शेतात २२.५ सेमी अंतरावर करावी.
शिफारशीचा तपशिल (वर्षनिहाय)	:	वर्ष - २००५
खत व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	:	१. भात आणि भुईमूग पीक पध्दतीपासून सर्वात जास्त फायदा मिळण्यासाठी भुईमूगाला केवळ शिफारस केलेल्या खताच्या (२५ किलो नत्र अधिक ५० किलो स्फुरद/हेक्टर) मात्रेसोबत ५ टन कंपोस्ट/फॉस्फोकंपोस्ट द्यावे. तसेच भातासाठी शिफारस केलेली रासायनिक खते (१००:५०:५० किलो नत्र, स्फुरद/हेक्टर) यांचा वापर करावा अशी कोकण विभागातील जांभ्या जमिनीसाठी शिफारस करण्यात येत आहे. २. भात आणि भुईमूग पीक पध्दतीमध्ये अधिक फायदा मिळण्यासाठी ग्लिरिसीडिया किंवा शेणखत प्रती हेक्टरी ५ टन आणि नत्र, स्फुरद व पालाश १००:५०:५० किलो/हेक्टर याचा वापर भात पिकासाठी आणि निव्वळ शिफारस केलेली खते २५:५० किलो नत्र, स्फुरद/हेक्टर त्यानंतर घेण्यात येणा-या भुईमूगासाठी वापरावित.
इतर	:	कृषि अर्थशास्त्र : सन १९७५-८० या कालावधीत कोकण विभागातील भाताची सरासरी उत्पादकता १६.९० किं/हेक्टर होती, ती २००१-०२ मध्ये वाढून २५.६८ किं/हेक्टर एवढी झाली. या अभ्यासावरून असे निदर्शनास आले की, आठ शिफारसीपैकी सहयाद्री भात जात वगळता, इतर चार जाती आणि तीन लागवड पध्दतीविषयी शेतक-यांना कमी ज्ञान होते व

	त्यांचे अवलंबनही अत्यल्प होते. त्यामध्ये कर्जत-४, पनवेल-३, फोंडाघाट-१, पालघर-२ या जाती आणि गिरीपुष्पासह खत मात्रांचा समावेश आहे.
शिफारशींचा तपशिल (वर्षनिहाय)	वर्ष - २००७
खत व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	: सहयाद्री संकरीत भाताचे अधिक उत्पादन मिळविणेसाठी भात रोपवाटीकेमध्ये गादी वाफ्यावर भाताच्या तुसाची राख १.० कि./चौ. या प्रमाणात द्यावी. भाताची लागवड जोड ओळ (१५ X १५ X २५ सेंमी) पध्दतीने करून लागवडीपूर्वी उपलब्धतेनुसार ५.० टन/हेक्टरी गिरीपुष्प हिरवळीचे खत आणि ५६ कि.ग्रॅ. नत्र + ३२ कि.ग्रॅ. स्फुरद प्रती हेक्टरी डी.ए.पी. ब्रिक्वेटस मार्फत देण्याची शिफारस कोकणातील दक्षिण कोकण किनारपट्टी विभागातील जांभ्या जमिनीसाठी करण्यात येत आहे.
शिफारशींचा तपशिल (वर्षनिहाय)	वर्ष - २००८
पीक व्यवस्थापनाबद्दल इतर शिफारशी	: चिखलणी करून पुर्नलागवड करावयाच्या भात पीक पध्दतीत परिणामकारक आणि किफायतशीर तणनियंत्रणासाठी भाताच्या पुर्नलागवडीनंतर तीन दिवसांनी खरीपात शेतातील पाण्याचा निचरा करून प्रेटिलॅक्लोर तणनाशकाचा हेक्टरी ०.७५ कि.ग्रॅ. कार्यशील घटक ६०० लिटर पाण्यात घेऊन फवारणी घ्यावी आणि रब्बी भातात ब्युटाक्लोर तणनाशकाचा हेक्टरी १.२५ कि.ग्रॅ. आणि क्लोरीम्युरॉन इथायल १० टक्के + मेटाफ्युरॉन मिथायल १० टक्के विद्राव्य पावडर या मिश्र तणनाशकाची म्हणजेच अलमिक्स हेक्टरी ४ ग्रॅम कार्यशील घटक या प्रमाणात तशाच प्रकारे फवारणी करावी. मात्र जेव्हा शेतातील पाण्याचा निचरा करता येत नाही तेव्हा खरीप पुर्नलागवडीनंतर २५ आणि ४५ दिवसांनी भातात दोन खुरपण्या आणि रब्बी भातात पुर्नलागवडीनंतर ४० दिवसांनी एक खुरपणी करावी.
यंत्रे व अवजारे	: डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली विकसित इन्व्हेस्टेड चैन कन्व्हेअर असलेल्या मोटारचलित भात मळणी यंत्राची अखंड पेंडा म्हणून भात मळणीकरीता शिफारस करण्यात येत आहे.
इतर	: सांख्यिकी : कोकणातील भात पिकासाठी सध्याच्या राज्यपातळीवरील ६० टक्के उंबरठा उत्पादनाऐवजी जिल्हा पातळीवरील ८० ते ९० टक्के उंबरठा उत्पादन विचारात घेणे गरजेचे आहे.
शिफारशींचा तपशिल (वर्षनिहाय)	वर्ष - २००९
खत व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	: युरिया आणि सुफला १.५ :१ या प्रमाणात वापरून ब्रिकेट मशिनच्या सहाय्याने गोळ्या तयार करण्याचे तंत्रज्ञानाची शिफारस करण्यात येत आहे. तसेच भात पिकापासून अधिक उत्पन्न मिळण्यासाठी आणि खतावरील खर्च कमी करण्यासाठी युरीया - डीएपी गोळ्यांना पर्यायी म्हणून युरिया - सुफला गोळ्या वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.
पीक व्यवस्थापनाबद्दल इतर शिफारशी	: तणाचे प्रभावी नियंत्रण करून जोमदार भात रोपे तयार करण्यासाठी भात रोपवाटीकेत प्रती हेक्टर १ टन गिरीपुष्पाचा पाला भातरोपाच्या रांगामध्ये मोकळ्या बागेत पसरण्याची आणि शिफारसीत खत मात्रा देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

इतर	: प्रक्षेत्र संरचना : जांभ्या खडकाच्या खाणीतून मिळणारा चूरा ७८ टक्के, सिमेंट १२ टक्के आणि भाताच्या तूसाची राख ३ टक्के पासून बनविलेली वीट बांधकामासाठी शिफारस करण्यात येते.
शिफारशींचा तपशिल (वर्षनिहाय)	: वर्ष - २०१०
लागवडीविषयी तंत्रज्ञान व शिफारशी	: कोकणामध्ये भाताच्या शाश्वत उत्पादनासाठी पाण्याचा निचरा होणा-या शेतात टोकण पध्दतीने जोड ओळीत (१५ x १५ x ३० से.मी.) पेरणी करावी. पिकातील परिणामकारक तण व्यवस्थापनासाठी पेरणीनंतर २,४, व ७ आठवड्यांनी जपानी कोळप्याने कोळपणी व ६ आठवड्याने बेणणी करावी. सोबत पेरणीनंतर ७ आठवड्यांनी हेक्टरी ७.५ टन गिरीपुष्पाचा पाला घालावा अथवा शेतातच जोड ओळीच्यामध्ये धेंच्याचे पीक वाढवून (६ टन/हे) पेरणीनंतर ७ आठवड्यांनी गाडावे.
इतर	: गेल्या वीस वर्षात कोकणातील भात पिकाचे उत्पादन व उत्पादकता वाढत असून खरीप भाताखालील क्षेत्र मात्र प्रती वर्षी ०.३६ टक्के (१६६६ हे/वर्ष) कमी होत आहे. काकेणातील कृषि विकासाचे नियोजन करतांना ही बाब लक्षात घेणे आवश्यक आहे.
शिफारशींचा तपशिल (वर्षनिहाय)	: वर्ष - २०११
खत व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	: भात पिकापासून अधिक उत्पादन मिळविण्यासाठी आणि खतावरील खर्च कमी करण्यासाठी भाताच्या रोपवाटिकेमध्ये भात तुसाची राख अर्धा किलो प्रती चौरस मीटर या प्रमाणात वापरावी. भात पिकास २.५ टन गिरीपुष्प पाल्यासोबत युरीया डीएपीच्या गोळ्याऐवजी कोकण अन्नपूर्णा या गोळ (३४:१४:६) ६२५०० गोळ्या प्रती हेक्टर (५८:२४:१० नत्र, स्फुरद, पालश कि/हे) या प्रमाणात वापराव्यात.
पाणी व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	: कोकणात भाताच्या किफायतशीर उत्पादनासाठी पाण्याचा निचरा होणा-या शेतात भाताची टोकण पध्दतीने पाऊस सुरु होण्यापूर्वी पेरणी करावी आणि पिकातील परिणामकारक तण व्यवस्थापनासाठी चिकट द्रवासह प्रिटीलॅक्लोर (५० ई.सी) तणनाशकाची उगवणीपूर्व फवारणी प्रती हेक्टरी ०.५ कि. क्रियाशील घटक या प्रमाणात करावी.
पीक व्यवस्थापनाबद्दल इतर शिफारशी	: रब्बी भात खाचरात वाढणा-या हरीत शेवाळाच्या नियंत्रणासाठी चिखलणीवेळी हेक्टरी १० किलो अझोला चा वापर करावा.
इतर	: उत्तर कोकण किनारपट्टी विभागात भात-वांगी पीकपध्दती सर्वाधिक फायदेशिर असून तिचा अवलंब करावा.
शिफारशींचा तपशिल (वर्षनिहाय)	: वर्ष - २०१२
खत व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	: १. भाताच्या अधिक उत्पादनासाठी आणि अधिक शेवाळाच्या नियंत्रणासाठी चिखलणीवेळी सिलिकायुक्त कोकण अन्नपूर्णा ब्रिकेट्सचा (३४:१४:६:०.४४ नत्र, स्फुरद, पालाश व सिलिका प्रतिशत) वापर करावा. २. महाराष्ट्रात उत्तर कोकण किनारपट्टी विभागात संकरीत भात - संकरीत भात पीक पध्दतीमध्ये कमाल उत्पादकता गाठण्यासाठी खरीपात हेक्टरी १५०:१००:१५०:०.८:१०:६ किलोग्रॅम नत्र : स्फुरद : पालाश : बोरॉन : लोह : झिंक तर रब्बी उन्हाळी हंगामात हेक्टरी १५०:१००:१५० किलोग्रॅम अनुक्रमे नत्र : स्फुरद : पालाश ही अन्नद्रव्ये द्यावीत.

इतर	: कृषि अर्थशास्त्र : विद्यापीठाच्या भात पिकाच्या तंत्रज्ञानाचा अवलंब शेतकऱ्यांनी ५२.४४ टक्के केल्यामुळे खरीप भाताची उत्पादकता ही संशोधन केंद्रावरील उत्पादकतेच्या तुलनेत ४९.०६ टक्क्यांनी कमी आहे. भाताचे अधिक उत्पादन मिळण्यासाठी विद्यापीठाने दिलेल्या तंत्रज्ञानाचा अवलंब पूर्णत्वाने करण्यासाठी शेतकऱ्यांना प्रोत्साहित करण्याची शिफारस करण्यात येते.
	: कृषि विस्तार : भाताच्या कर्जत-३ या जातीच्या उत्पादनातील तफावत, बियाणे व खतांची शिफारसीत मात्रा न वापरल्यामुळे दिसून आली. या जातीच्या उत्पादनातील तफावत कमी करण्यासाठी भात उत्पादक शेतकऱ्यांना लागवडीच्या शिफारस केलेल्या पध्दतीचे प्रशिक्षण देणे गरजेचे आहे.
शिफारशींचा तपशिल (वर्षनिहाय)	: वर्ष - २०१३
खत व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	: कोकण विभागात खरीप पेरभातापासून अधिक उत्पादन आणि नफा मिळविण्यासाठी पारंपारिक मशागत पध्दती वापरावी व त्यानंतर रब्बी वाल पिकासाठी विनामशागत पध्दतीचा अवलंब करून दोन्ही पिकांमध्ये पेरणीनंतर २० आणि ४० दिवसांनी बेणणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. तथापि, बेणणी शक्य नसल्यास तणनियंत्रणासाठी प्रत्येक पिकामध्ये ऑक्सीडायोजिल तणनाशकाची उगवणीपूर्व फवारणी हेक्टरी ०.१२ कि.ग्रॅ. या प्रमाणात करावी.
किड व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	: भातावरील सुरळीतील अळीच्या व्यवस्थापनासाठी कार्बोफ्युरॉन ३ टक्के दाणेदार कीटकनाशक १६.५ कि.ग्रॅ. प्रती हेक्टर या प्रमाणात कीडीचा प्रादुर्भाव, ऑथक नुकसान पातळीपर्यंत आढळल्यास जमिनीत टाकावे व गरज भासल्यास दुसरा हप्ता पहिल्या हप्त्यानंतर १५ दिवसांनी द्यावा.
पीक व्यवस्थापनाबद्दल इतर शिफारशी	: कृषि अर्थशास्त्र : मजुरांचा अभाव, वाढता मजुरीचा दर यावर मात करण्यासाठी तसेच तणनाशकांचा वापर करून उत्पादनखर्च कमी करण्यासाठी भातशेतीमध्ये ड्रम सिडर तंत्रज्ञानाचा प्रसार होणे गरजेचे आहे. त्यासाठी कृषि विभाग, खाजगी संस्था आणि विद्यापीठाची कृषि विज्ञान केंद्रे यांनी शेतकऱ्यांच्या शेतावर मोठ्या प्रमाणात प्रात्यक्षिके घेऊन तसेच दृकश्राव्य माध्यमाद्वारे त्यांना प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे.
शिफारशींचा तपशिल (वर्षनिहाय)	: वर्ष - २०१४
खत व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	: संकरीत भाताच्या अधिक उत्पादनासाठी कोकण अन्नपुराणाची (३४:१४:६) एक गोळी चार रोपांच्यामध्ये (२५ x १५ सेमी) देण्याची शिफारस कोकण विभागासाठी करण्यात येते. सदरची अन्नपुराणा गोळी ही १.५ भाग युरीया आणि १ भाग १४:३५:१४ (गोदावरी) रासायनिक खतापासून तयार करावी.
किड व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	: लेबल क्लेम नसलेले संशोधनाचे निष्कर्ष : भातावरील सुरळीतील अळीच्या व्यवस्थापनासाठी कारटॅप हायड्रोक्लोराईड ५० टक्के पाण्यात विरघळणारी भुकटी १२ ग्रॅम प्रति दहा लिटर पाण्यामधून किडीने आर्थिक नुकसानीची पातळी ओलांडताच फवारणीची शिफारस करण्यात येत आहे.

रोग व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	: भातावरील बुरशीजन्य करपा रोगाच्या व्यवस्थापनासाठी ट्रायसायक्लॅझोल (७५ टक्के पाण्यात मिसळणारी भुकटी) १० लि. पाण्यात १० ग्रॅम (०.१ टक्के) किंवा आयसोप्रोथिऑलेन (४० टक्के प्रवाही) १० लि. पाण्यात १० मिली. (०.१ टक्के) या पैकी एका बुरशीनाशकाच्या फवारणीची शिफारस करण्यात येते. या बुरशीनाशकाची पहिली फवारणी रोगाची लक्षणे दिसून येताच द्यावी आणि पुढील दोन फवारण्या २१ दिवसांच्या अंतराने द्याव्यात.
पीक व्यवस्थापनाबद्दल इतर शिफारशी	: दक्षिण कोकण किनारपट्टी विभागातील पेरभातातील परिणामकारक आणि किफायतशीर तण नियंत्रणासाठी आणि त्यानुरूप अधिक उत्पादकतेसाठी उगवणपूर्व तणनाशक ऑक्झीफ्लोफेन हेक्टरी ३०० ग्रॅम आणि उगवणपश्चात २, ४-डी हेक्टरी ५०० ग्रॅम या प्रमाणात फवारावे किंवा पेरणीनंतर २० आणि ४० दिवसांनी बेणणी करावी.
इतर	: विद्यापीठाने भात उत्पादनासाठी प्रसारीत केलेल्या तंत्रज्ञानातील दोन ओळीतील अंतर, रोपांतील अंतर, प्रत्येक चुडातील रोपांची संख्या, नत्र आणि स्फुरद खतांची मात्रा या उत्पादन वाढीतील तंत्राचा वापर पूर्णत्वाने करण्यासाठी शेतक-यांना प्रशिक्षित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. : भात उत्पादक शेतक-यांच्या सुधारीत तंत्रज्ञानाचे अवलंबन लहान, मध्यम आणि मोठ्या गटात अनुक्रमे ४७.९१ टक्के, ५६ टक्के आणि ६६.७८ टक्के आणि उत्पादनामधील तफावत ४४.१६ टक्के, ३६.८८ टक्के आणि २८.५२ टक्के आढळून आली. म्हणून अशी शिफारस करण्यात येते की, भात उत्पादनामधून आर्थिक नफा मिळविण्याचे दृष्टीने विस्तार यंत्रणांच्या माध्यमातून सुधारीत तंत्रज्ञानाचा पूर्णत्वाने अवलंब करण्याकरीता शेतक-यांना प्रवृत्त करणे आवश्यक आहे.
शिफारशींचा तपशिल (वर्षनिहाय)	: वर्ष - २०१५
लागवडीविषयी तंत्रज्ञान व शिफारशी	: कोकणातील खार जमिनीत पेरभातासाठी खरीप हंगामात प्रती हेक्टरी १०० किलो भात बियाणे वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.
इतर	: कोकण विभागामध्ये भात शेतात वापरण्यासाठी श्रम आणि वेळ वाचविणारे युरीया-डिएपी ब्रिकेट्स खोचण्याचे यंत्र विकसित करावे अशी शिफारस करण्यात येते. : भात संशोधन व विस्तार कार्यक्रमासाठी गुंतविलेल्या प्रत्येक रु.१००/- मुळे प्रतीवर्षी रु. १०.१६ इतका परतावा मिळतो. तसेच कोकण विभागात भात पिकाखालील क्षेत्र दिवसेंदिवस कमी (०.३९ टक्के) होत असताना, भाताची उत्पादकता १.३९ टक्क्यांनी वाढत आहे. भात संशोधन व विस्तार कार्यक्रमासाठी गुंतविलेल्या रुपयामधील परताव्यामध्ये वाढ होण्यासाठी तसेच भविष्यात भात उत्पादन वाढीसाठी शासनाने भात संशोधन व विस्तार कार्यक्रमासाठी अधिक निधी उपलब्ध करून द्यावा अशी शिफारस करण्यात येते.
शिफारशींचा तपशिल (वर्षनिहाय)	: वर्ष - २०१६
लागवडीविषयी तंत्रज्ञान व शिफारशी	: १. कोकणामध्ये भात बियाण्यांची उगवणशक्ती (८० टक्के पेक्षा जास्त) १५ महिन्यापर्यंत टिकविण्यासाठी बियाण्याची साठवणुक पॉलिलार्डिन एचडीपीई बॅगमध्ये करण्याची शिफारस करण्यात येते.

	<p>२. कोकण विभागात खरीप भात-रब्बी भुईमूग पीक पध्दतीमध्ये तणांचे प्रभावी नियंत्रण होऊन अधिक उत्पादन व नफा मिळण्यासाठी हिरवळीचे पीक धेंचा चिखलणीच्यावेळी जमिनीत गाडून भात लागवडीनंतर प्रेटीलियाक्लोर ५० ई.सी. ०.७५ कि.ग्रॅ. क्रियाशील घटक प्रती हेक्टर ३ ते ७ दिवसांनी आणि भुईमुगासाठी पॅडीमिथॅलीन ३० ई. सी. १ कि.ग्रॅ. क्रियाशील घटक प्रती हेक्टरी पेरणीनंतर २ ते ३ दिवसांनी फवारणीची शिफारस करण्यात येते.</p>
पीक व्यवस्थापनाबद्दल इतर शिफारशी	<p>: उत्तर कोकण विभागात ८.५ डेसी सायमन/मी. पर्यंत क्षारता असणा-या खार जमिनीतून अधिक उत्पन्न आणि नफा मिळविण्यासाठी पनवेल-३ या भात जातीची पेरणी पावसाळ्यापूर्वी धुळवाफ्यावर करून हेक्टरी ७.५ टन शेणखत आणि शिफारसीत खताची मात्रा (१००:५०:५० नत्र, स्फुरद व पालाश कि/हे) देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.</p>
इतर	<p>: कोकण विभागात भाताच्या उत्पादन खर्चात मनुष्यबळावरील खर्च ६४ टक्के आहे. तो कमी करण्यासाठी भाताच्या उत्पादनात यांत्रिकीकरणावर भर देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.</p>
शिफारशींचा तपशिल (वर्षनिहाय)	<p>: वर्ष – २०१७</p>
खत व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	<p>: १. दक्षिण कोकण किनारपट्टीत जांभ्या जमिनीमध्ये पेरभातापासून अधिक उत्पादन आणि निव्वळ नफा मिळण्यासाठी भाताची पेरणी पहिल्या पिकाच्या चोथे आच्छादनाच्या संरक्षित मशागतीखाली सपाट वाफ्यावर करून पिकास हेक्टरी १७५ किलो कोकण अन्नपूर्णा ब्रिकेट (३४:१४:०६ नत्र:स्फुरद:पालाश) आणि गरजेनुसार हेक्टरी २५ किलो झिंक सल्फेट व ५ किलो कॉपर सल्फेट देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.</p> <p>२. महाराष्ट्राच्या उत्तर कोकण किनारपट्टीत विभागात भात-मधुमका पिकपध्दतीपासून, जमिनीची सुपीकता आणि उत्पादन टिकवून अधिक उत्पादन आणि आर्थिक नफा मिळण्यासाठी ५० टक्के शिफारशीत खत मात्रा रासायनिक खतामधून आणि ५० टक्के शिफारशीत नत्र मात्रा शेणखतामधून देण्याची शिफारस करण्यात येते.</p> <p>३. महाराष्ट्राच्या उत्तर कोकण किनारपट्टीत विभागात भात-भात या पीक पध्दतीपासून अधिक उत्पादन व अतिरिक्त नफा मिळवण्यासाठी खरीप भात पिकास (सहयाद्री) १२०:५०:५०:६ तर रब्बी/उन्हाळी भात पिकास १००:५०:५०:० किलो प्रती हेक्टर या प्रमाणात नत्र:स्फुरद:पालाश:जस्त अन्नद्रव्याची मात्रा देण्याची शिफारस करण्यात येते.</p> <p>४. उत्तर कोकण किनारपट्टीत अन्नद्रव्यांचा दीर्घकाळ संतुलित पुरवठा होऊन भाताचे अधिक उत्पादन आणि आर्थिक नफा मिळविण्यासाठी कोकण अन्नपूर्णा ब्रिकेट वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.</p>
किड व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	<p>: भातावरील खोडकिडीच्या व्यवस्थापनासाठी अॅसिफेट ७५ टक्के पाण्यात विरघळणारी भुकटी १२.५ ग्रॅम प्रती १० लीटर पाण्यामधून किडीचा प्रादुर्भाव आर्थिक नुकसान पातळीपर्यंत (५ टक्के मेलेले फुटवे किंवा १ मादी पतंग/चौ.मी.) आढळल्यास फवारणीची शिफारस</p>

<p>पीक व्यवस्थापनाबद्दल इतर शिफारशी :</p>	<p>करण्यात येत आहे.</p> <ol style="list-style-type: none"> १. डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ विकसित भात वाणांखालील क्षेत्र कोकणामध्ये वाढविण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाच्या कृषि विभागाच्या सहकार्याने विद्यापीठ विकसित भात जातीची समूह प्रात्यक्षिके कोकण विभागात आयोजित करावीत. त्याचप्रमाणे शेतक-यांना आवश्यक त्या बियाण्यांचा वेळेत पुरवठा होण्यासाठी शेतकरी उत्पादक कंपन्यांमार्फत बीजोत्पादन कार्यक्रमाही मोठ्या प्रमाणात राबविण्यात यावा. विद्यापीठाने विकसित केलेल्या भात पिकांच्या वाणांची माहिती करून देण्यासाठी कृषि सेवा केंद्राच्या प्रमुखांची विशेष कार्यशाळा आयोजित करण्यात यावी. २. उत्तर कोकण विभागातील मध्यम काळ्या जमिनीत खरीप हंगामात रहु पध्दतीने पेरलेल्या भात पिकापासून अधिक आर्थिक फायदा मिळण्यासाठी प्रेटिलॅक्लोर ३०.७० विद्राव्य घटक हे तणनाशक, पेरणीपूर्वी युरिया खतामध्ये मिसळून प्रती हेक्टर ०.५० कि.ग्रॅ. क्रियाशील घटक या प्रमाणात देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. ३. उत्तर कोकण किनारपट्टी विभागात “भात-वांगी” किंवा “भात-मधुमका” पीक पध्दतीपासून संसाधन संवर्धनासह अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायदा मिळण्यासाठी सदर पध्दती कमीत कमी मशागतीवर १२५ टक्के शिफारसीत खत मात्रेसह वांगी आणि मधुमका पिकांना हेक्टर ३ टन भात पेंढ्यांचे आच्छादन वापरण्याची शिफारस करण्यात येते. ४. डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाने प्रसारित केलेल्या कर्जत-७, कर्जत-३, पालघर-२, कर्जत-२, कर्जत-८, पालघर-१ आणि कर्जत-६ या भात जाती कोकणात खरीप हंगामात कमी सुर्य प्रकाशामध्ये सुध्दा तग धरून स्थिर उत्पादन देणा-या आढळल्या आहेत.
<p>यंत्रे व अवजारे</p>	<p>डॉ. बासाकोकृषि विकसित मनुष्य चलित (क्रॅकिंग प्रकारच्या) भात लावणी यंत्राची शिफारस करण्यात येते.</p> <p>वैशिष्ट्ये :</p> <ol style="list-style-type: none"> १. पारंपारीक पध्दतीच्या रोपांसाठी उपयुक्त २. यंत्राचे वजन १४.६ कि.ग्रॅ. ३. क्षेत्रीय क्षमता-०.०३ हेक्टर/तास ४. यंत्राची कार्यक्षमता-६०.४ टक्के ५. चिखलणी केलेल्या शेतात सहरित्या चालविता येते ६. लावणीचा खर्च रु. २६००/हेक्टर ७. श्रम व वेळेची बचत होते
<p>शिफारशींचा तपशिल (वर्षनिहाय)</p>	<p>वर्ष - २०१८</p>
<p>खत व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी</p>	<p>खरीप भात पिकास संपुर्ण वाढीच्या काळात अन्नद्रव्यांच्या संतुलीत पुरवठा करून अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायदा मिळण्यासाठी प्रती हेक्टर १७५ कि. कोकण अन्नपुर्णा ब्रिकेट्स (३४:१४:६ टक्के नत्र, स्फुरद, पालाश) वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.</p>

किड व्यवस्थापनाबद्दल शिफारशी	: भात पिकावरील खोडकिडा व पाने गुडांळणारी अळीच्या नियंत्रणासाठी कारटाप हायड्रोक्लोराईड ४ टक्के दाणेदार १८.७५ किलो किंवा क्लोरॅन्ट्रोनीलीपोल ०.४ टक्के दाणेदार १० किलो किंवा फिप्रोनिल ०.३ टक्के दाणेदार २०.८ किलो प्रती हेक्टर या प्रमाणात पहिली मात्र रोपवाटीकेमध्ये २-३ दिवस पुनलागवडीपूर्वी आणि दुसरी मात्र पुनर्लागवडीनंतर ३०-३५ दिवसांनी आवश्यकतेनुसार देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
यंत्रे व अवजारे	: के.के.व्ही शंकु कोळपे महिला वर्गासाठी श्रमशास्त्रीय दृष्ट्या विकसीत के.के.व्ही शंकु कोळप्याची भात शेतीत कोळपणी करण्यासाठी प्रसारीत करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे यंत्रांची वैशिष्ट्ये <ul style="list-style-type: none"> ● भातशेतीतील तण काढण्यासाठी उपयुक्त ● एकूण वजन ५.७२ किग्रॅ. ● वैशिष्ट्यपूर्ण रचनेमुळे वापरताना फ्लोटवर चिखल साचत नाही. ● शंकुवरील पात्यांच्या नाविन्यपूर्ण रचनेमुळे भातशेतीतील तण काढण्याचे काम जलद व चांगले होवून श्रमाची बचत होते. ● शंकु कोळप्याची कार्यक्षमता- ०.०११ हेक्टर/तास ● तण काढण्याची कार्यक्षमता-७९.८२: ● वजनास हलके, अधिक चांगली पकड आणि समतोल रचना यामुळे वापरास सोईस्कर ● श्रमशास्त्रीयदृष्ट्या अभ्यासातून तयार केल्याने महिलांकरीता सुलभ ● रक्कम रु. ८००/-